

VIII. volebné obdobie

Číslo: 310/1990

135

V Ý S L E D K Y

činnosti Komisie Predsedníctva Slovenskej národnej rady na posúdenie pôsobenia Slovenskej národnej rady a jej orgánov v rokoch 1968 - 1970

Materiál obsahuje:

1. Návrh na uznesenie
2. Výsledky

Predkladá:

Janka Blažejová
podpredsedníčka Slovenskej
národnej rady - predsedníčka
komisie

Bratislava, február 1990

2

U z n e s e n i e
Slovenskej národnej rady
z 9. februára 1990

k výsledkom činnosti Komisie SNR na posúdenie pôsobenia Slovenskej národnej rady a jej orgánov v rokoch 1968-1970

Slovenská národná rada riadiac sa zásadou vysokej mravnosti, politickej a spoločenskej zodpovednosti v súlade s vôľou a túžbou našich občanov po demokracii, slobode a spravodlivosti, ktorú spontánne vyjadrili v novembrových dňoch roku 1989, vrátila sa k posúdeniu dramatického obdobia našich národných a štátnych dejín v rokoch 1968-1970.

Svojím postupom vyjadrila vzťah a stanovisko k postojom poslancov, funkcionárov a orgánov Slovenskej národnej rady, pôsobiacich v hodnotenom volebnom období.

S l o v e n s k á n á r o d n á r a d a

A. k o n š t a t u j e ,

že spoločensko-politické premeny začaté v roku 1968 znamenali veľkú nádej pre náš národ. Vyjadrovali tiež pozitívny pracovný vklad obrodne a demokraticky zmýšľajúcich poslancov SNR do uskutočňovaných pokojných demokratických premien spoločnosti, násilne prerušených vstupom spojeneckých armád piatich krajín Varšavskej zmluvy v auguste 1968.

Prerušená a po vyše 20 rokov umlčovaná pravda o tomto období znamenala aj v činnosti Slovenskej národnej rady neotvorenú kapitolu jej dejín, obsahujúcu politické, ľudské i etické postoje orgánov a poslancov SNR v rokoch 1968-1970. Z ich analýzy vyplýva morálny záväzok pre súčasnú Slovenskú národnú radu, ostrániť dlhé roky trvajúcu krivdu, spáchanú na čestných, občiansky statočných ľuďoch,

bývalých poslancoch, stojacich neohrozene na pozíciách pravdy a demokracie.

Slovenská národná rada sa aj týmto spôsobom úprimne ospravedlňuje všetkým bývalým poslancom Slovenskej národnej rady, ktorí v rokoch 1969-1971 boli nútení násilne prerušiť plnenie svojej poslanskej funkcie, zverenej im z vôle ľudu. Ospravedlňuje sa aj ich voličom, ktorí boli touto formou zbavení svojich právoplatne zvolených zástupcov.

Vyslovuje presvedčenie, že predložená analýza o činnosti orgánov Slovenskej národnej rady v rokoch 1968-1970, je vážnym poučením pre súčasnú i budúcu prácu Slovenskej národnej rady, jej orgánov, funkcionárov a poslancov;

B. b e r i e s o s ú h l a s o m na vedomie

výsledky činnosti Komisie SNR na posúdenie pôsobenia Slovenskej národnej rady a jej orgánov v rokoch 1968-1970;

C. s c h v a ľ u j e

1. spoločenskú rehabilitáciu poslancov SNR, ktorí na základe nepravdivých a neopodstatnených obvinení a podľa kritérií, tzv. normalizačného procesu, v rozpore s reálnou pravdou a skutočnosťou, boli pozbavení poslanskej funkcie, alebo sa tejto pod nátlakom vzdali. Ide o týchto bývalých poslancov SNR:

František Barbírek, Rudolf Bolan, Štefan Brenčíč, Ladislav Dohos, Baltazár Dubeň, Alexander Dubček, Irena Ďurišová, Samuel Falčan, František Gacík, Ernest Gajdoš, Vojtech Hatala, Vladimír Haviar, Robert Harenčár, Vincent Horváth, Jozef Karcol, Jolana Kašičková, Hvezdoň Kočtúch,

Eudovít Kozár, Augustín Machata, Viktor Pavlenda, Imrich Platinica, Ladislav Pittner, Ervín Polák, Július Ruman, Štefan Sádovský, Emília Sedláková, František Sloboda, Rezső Szabó, Svetozár Štúr, Ján Škovrán, Anton Ťažký, Ján Uher, Felix Vašečka, Ľubica Vlasáková, Jozef Zrak;

2. v plnom rozsahu ruší neopodstatnené a nepravdivé prehodnocovanie činnosti Slovenskej národnej rady v správe pod názvom Hodnotenie činnosti SNR v rokoch 1969-1970 z 10. decembra 1970. Anuluje revokáciu uznesení Predsedníctva Slovenskej národnej rady č. 82 z 13. októbra 1969 a Slovenskej národnej rady z 1. decembra 1969;

3. obnovuje a potvrdzuje historickú platnosť tých dokumentov a stanovísk, ktoré Slovenská národná rada a jej orgány v období od 21. 8. do 28.8.1968 prijali a schválili;

D. o d p o r ú ě a

1. jednotlivým riadiacim zložkám v štruktúre našej spoločnosti rozvinúť spoločenskú iniciatívu za účelom uchovať v pamäti národa historickú realitu a pravdu o roku 1968;

2. na úrovni NV v rámci územného pôsobenia vhodným spôsobom zachovať pamiatku na tých, čo v r. 1968 prejavili statočné občianske postoje a obetovali aj svoje životy (napr. pomníky, memoriálne tabule, názvy ulíc a pod.);

3. na úrovni jednotlivých rezortov v SSR vytvoriť rehabilitačné komisie, ktoré by zabezpečili odstránenie nespravodlivostí a krívd, spáchaných na jednotlivých pracovníkoch a zamestnancoch orgánov a aparátu bývalej štruktúry Slovenskej národnej rady, za ich správne politické a občianske postoje v rokoch 1968-1970.

5

VÝSLEDKY ČINNOSTI KOMISIE PREDSEDNÍCTVA SNR
NA POSÚDENIE PÔSOBNIA SNR A JEJ ORGÁNOV
V ROKOCH 1968 - 1970

A. Analýza pôsobenia SNR a jej orgánov v rokoch
1968 - 1970

Stručný prehľad vývoja SNR v dramatickom období našich národných a štátnych dejín - od začiatku roku 1968 do konca roku 1970 nie je a ani nemôže byť podrobným hodnotením činnosti SNR a jej orgánov v danom období. Možno z neho však vyvodiť závery o celkovej politickej práci vtedajšej SNR /jej pléna, predsedníctva, jednotlivých poslancov, členov, funkcionárov/ a určité poučenia pre súčasnú prácu tejto vrcholnej zákonodarnej inštitúcie na Slovensku.

Činnosť a prácu SNR v sledovanom období možno rozdeliť zhruba do troch časových období, ktoré približne zodpovedajú základným fázam politického vývoja v ČSSR, resp. na Slovensku v rokoch 1968 - 1970:

1. Činnosť SNR od januára 1968 do 20. augusta 1968;

2. Činnosť SNR v dramatických augustových a prvých septembrových dňoch 1968 - t.j. od 21. augusta do 6. septembra 1968;

3. Činnosť SNR v tzv. normalizačnom, resp. konsolidačnom období, t.j. približne od prvej dekády septembra 1968 do decembra 1970, kedy sa oficiálnym predložením a schválením dobovej analýzy o činnosti SNR v rokoch 1968 - 1970 uzatvára a kategoricky sankcionuje hodnotenie tejto inštitúcie v tzv. krizových rokoch.

x x x

Činnosť SNR v období od januára 1968 do 20. augusta 1968

Prvá reakcia na začínajúcu novú politickú realitu v Československu bola na zasadnutí Predsedníctva SNR 17. januára 1968. Prítomní boli oboznámení s rezolúciami z troch posledných veľmi búrlivých plén ÚV KSČ /v novembri a decembri 1967, v januári 1968/, ktorými vlastne začal obrodný proces.

14. - 15. marca 1968 sa konala 16. schôdza SNR. Na nej sa veľmi konkrétne hovorilo o priebehu prác týkajúcich sa zmeny postavenia slovenských národných orgánov - v zmysle uznesení januárových plén ÚV KSČ a ÚV KSS. Správu k tomuto bodu predniesol F. Barbírek /úradujúci predseda SNR/ a nastolil v nej tieto požiadavky:

a/ konštituovať SNR ako zákonodarný orgán v zmysle Košického vládneho programu, vymedziť jej pomer k Národnému zhromaždeniu;

b/ oddeliť zákonodarnú a výkonnú moc SNR, zriadiť Radu ministrov SNR;

c/ riadiť na Slovensku veci spadajúce pod MV, hospodárske ministerstvá a ďalšie centrálné výkonné orgány;

d/ obnoviť inštitúciu štátnych tajomníkov v ústrednej vláde a v dôležitých ministerstvách /MZV, MNO/;

e/ ústavným zákonom vylúčiť v budúcnosti možnosť deformácie a majorizácie rozhodnutí jedného národa nad druhým;

- 3 -

f/ riešiť otázky tzv. oblastných orgánov na Slovensku: ČTK, televízie, rozhlasu, štátnej banky;

g/ plne zabezpečiť možnosti hospodárskeho a kultúrneho rozvoja pre všetky národnosti na Slovensku.

Na 16. schôdzi SNR bola zvolená osobitná komisia /Barbárek, Klokoč, Marejka, Žákovič, Gajdošík, Murinová, Žbírka, Ďurišová, Strmenská, Déneš, Kapišovský/, ktorá vypracovala a 15. marca 1968 plénu predniesla Stanovisko SNR k súčasnému obdobiu rozvoja našej spoločnosti. V stanovisku sa SNR plne prihlasuje k podpore januárových ÚV KSČ a ÚV KSS, "ktoré otvorili cestu k socialistickej demokracii". V tomto dokumente sa prvýkrát nastoľuje požiadavka SNR na federatívne štátoprávne usporiadanie. /Nastolenie tejto oprávnenej požiadavky bolo trochu oslabené - najmä v českom spoločenskom prostredí nešťastnou časovou zhodou: bol vyslovený v dňoch 14. - 15. marca - teda presne 29 rokov po tragickom rozbití, resp. okupácii Československej republiky v roku 1939/.

24. apríla 1968 vystúpila delegácia Predsedníctva SNR na schôdzi NZ k programovému vyhláseniu novej česko-slovenskej vlády. Aj tu sa predstavitelia SNR plne prihlásili k demokratizačnému procesu, podporili Akčný program KSČ a najmä vládny program - osobitne tie jeho body, ktoré rušili asymetriu v štátoprávnych otázkach.

V januárnych a februárnych mesiacoch SNR schválila viacero zákonov, ktoré popri príprave ústavného zákona o čs. federácii svedčili o jej stúpajúcej zodpovednosti i snahe posilniť si v spoločnosti politickú autoritu. SNR prijala zákon, ktorým sa Bratislava opäť povyšuje na hlavné mesto Slovenska, zákon o Matici slovenskej, ktorý novelizáciou zákona č. 4/1954 Zb. anuloval obmedzenia činnosti MS, povoľoval jej zakladať miestne odbory, poveroval ju

starostlivosťou o zahraničných Slovákov, atď., Štefánikovu mohylu na Bradle vyhlásili za národnú kultúrnu pamiatku /na májových oslavách M. R. Štefánika reční O. Klokoč/, SNR prevzala patronát nad oslavami 120. výročia prijatia Mikulášskych žiadostí v revolučnom roku 1848, atď.

27. júna 1968 sa konala 17. schôdza SNR. Tu bol z prítomných 77 poslancov zvolený 76 hlasmi za predsedu SNR O. Klokoč. Vo svojej nástupnej ďakovnej reči o.i. poznamenal: "Žijeme od 5. januára v prelomovom období. Zmeny, ktoré prebiehajú si hľadám nevieme dnes ani uvedomiť. Zmeny prebiehajú pokojne, bez otrasov. Pre SNR je najdôležitejšie prejsť na nové federatívne podmienky."

F. Barbírek podal opäť plénu správu o stave priprav ústavného zákona o čs. federácii. SNR vytvorila pracovnú prípravnú skupinu z poslancov, z vedeckých pracovníkov na vysokých školách, resp. vedeckých inštitúciách. Za najkomplikovanejšiu oblasť federatívneho usporiadania označil F. Barbírek hospodársku oblasť. SNR začala budovať už nové útvary, ktoré by mali byť jadrom budúcich centrálnych výkonných orgánov na Slovensku. Ďalej konštatoval, že sa urobil rozbor zastúpenia Slovákov v rezorte MZV, v medzinárodných politických, hospodárskych a kultúrnych organizáciách. Tento podiel treba zvýšiť. Konštatoval, že treba zintenzívniť styk Predsedníctva SNR s vládou a s formujúcou sa Českou národnou radou. Zákon mal byť schválený k 50. výročiu vzniku republiky.

Na 17. schôdzi SNR, 27. júna 1968 prorokovali a prijali aj Akčný program SNR, ktorý sa zameriaval v podstate na dva okruhy problémov:

a/ federácia československej republiky;

b/ príprava hospodárskej smernice o rozvoji ekonomiky Slovenska na rok 1969.

Na 17. pléne SNR sa dostala na program aj otázka dokumentu 2 000 slov, ktorý prečítal Š. Brenčič. O. Klokoč navrhol, aby sa k tomu nediskutovalo, no viacerí poslanci označili 2 000 slov za útok na KSČ. Vytkla sa mu aj malá pozornosť slovenskej problematike a osobitne federácii - teda otázke, ktorá bola v SNR a v celej slovenskej spoločnosti veľmi akútálna a živá. Nakoniec aj O. Klokoč sa čiastočne k tomu priklonil, no vyslovil zároveň presvedčenie, že SNR a jej predsedníctvo by sa "nemali unáhľovať" so zaujatím stanoviska k dokumentu 2 000 slov.

Celkove možno povedať, že SNR v období od januára do 20. augusta 1968 sa prihlásila k spoločenskému, tzv. obrodnému procesu, ktorý začal začiatkom roku 1968. Bez výhrad podporovala vtedajšie Dubčekovo vedenie KSČ, Akčný program KSČ a za svoj hlavný cieľ v danom čase považovala prípravu nového ústavného zákona o československej federácii. Všetky jej uznesenia boli vždy jednomyselne schválené. Pritom možno povedať, že ani v tomto období sa poslanci SNR a tento zákonodarný zbor ako celok nevedeli zbaviť akejsi svojej vžitej nekompetentnosti, nerozhodnosti, bojazlivosti a najmä závislosti na najvyšších straníckych orgánoch. Ich nariadenia a líniu vždy poslušne plnili a presadzovali, čo viedlo v neskoršom období neraz ku krkolomným 180-stupňovým obratom v stanoviskách k jednotlivým politickým udalostiam, procesom i osobnostiam. Takéto konjunkturalistické postoje objektívne znižovali autoritu SNR, jej jednotlivých poslancov a vyvolávali v spoločnosti a u voličov voči SNR prinajmenšom rozpaky a nedôveru.

Činnosť Slovenskej národnej rady v dňoch 21.8. - 29.8.1968

Činnosť Slovenskej národnej rady v lete 1968 bola plne sústredená najmä na otázky federatívnej prestavby štátu. Avšak súčasne z hľadiska svojho celkového pôsobenia niesla na sebe aj silné stopy systému direktívneho uplatňovania vedúcej úlohy jednej politickej strany, a to čo do kompetenčného výkonu funkcie, i čo do svojho kádrového zloženia. Tieto skutočnosti sa výraznejšie prejavili aj v dramatických dňoch augusta 1968.

SNR reagovala prvýkrát na situáciu, ktorá vznikla po vstupe vojsk, prohlásením Predsedníctva SNR už v skorých ranných hodinách /21. 8. 1968/. Výzva Predsedníctva SNR mala však charakter iba vecného lakonického konštatovania, bez zaujatia stanoviska k novej skutočnosti. A síce /citujeme/: "V noci zo dňa 20. na 21. augusta prišli do Československa spojenské vojská štátov Varšavskej zmluvy. Obraciame sa na všetkých občanov Slovenska s výzvou, aby zachovali pokoj, rozvahu a zabezpečili normálny chod života a práce."

V poradí druhým dokumentom SNR k vstupu vojsk je Vyhlásenie SNR, ktorá zhodou okolností bola už skôr zvolaná na 21. augusta 1968, k prerokúvaniu problematiky federatívnej prestavby. 18. schôdza SNR sa konala o 10.00 hod. dopoludnia. V prijatom Vyhlásení sa konštatovalo, že SNR je "veľmi znepokojená prítomnosťou spojenských vojsk na území Slovenska a ČSR". Vyjadruje sa podpora vyhláseniu P ÚV KSČ a ÚV KSS a legálnym predstaviteľom ÚV KSČ a štátu. SNR sa obracia na parlamenty bratských štátov, ktorých vojská sa nachádzajú na našom území, aby prerokovali vzniklú situáciu s cieľom odvolania vojsk z nášho územia. Vyzvala všetok ľud Slovenska, aby pokojom a rozvahou prispel k vyriešeniu vzniklej situácie.

Po prijatí textu vyhlásenia 18. schôdza SNR bola prerušená a SNR sa zišla až 28.8.1968. V kritických dňoch 22.8. - 27.8.1968, napr. na rozdiel od Národného zhromaždenia, ktoré zasadalo permanentne /hoci na 21. 8. 1968 pôvodne zvolané nebolo/, riadilo činnosť len Predsedníctvo SNR. Táto skutočnosť bola neskoršie na 18. a 19. schôdzi SNR v dňoch 28. 8. a 29. 8. 1968 predmetom oprávnených kritických pripomienok niektorých poslancov SNR /Holý, Piš/.

Pri posudzovaní činnosti SNR v týchto dňoch však nemožno obísť skutočnosť, že pri SNR existoval CZV KSS, ako aj jednotlivé organizácie ZO KSS pri jej orgánoch. A je faktom, že celozávodný výbor KSS od samotného začiatku zastával vo vzťahu k vstupu vojsk a vnútro politickej situácii stanoviská jednoznačné, rozhodné a korešpondujúce s prejavmi národa. Tak napr. CZV KSS už o 11.00 hod. dopoludnia prijal stanovisko, v ktorom, na rozdiel od stanoviska SNR, vyjadril menovitú podporu jednotlivým predstaviteľom strany a štátu, čo v podmienkach pokusov niektorých členov vtedajšieho stranického vedenia o zostavenie robotnícko-roľníckej vlády malo práve v tento deň mimoriadny význam. Rozhodne podporil stanovisko Predsedníctva ÚV KSČ. Takéto postoje vyjadroval CZV KSS aj v nasledujúcich dňoch.

23. 8. 1968 vydalo Predsedníctvo SNR opäť uznesenie k súčasnej politickej situácii, ktoré je špecifikované po prvé v tom, že predstavuje súčasne mandát pre G. Husáka k rokovaniam vládnych a stranických činiteľov v Moskve a k tlmočeniu stanoviska Predsedníctva SNR. Po druhé, je toto uznesenie /mandát/ významné v tom, že sa hodnotenie situácie "radikalizuje" a približuje, resp. v určitých bodoch sa stotožňuje s hodnotením situácie a postojmi širokej verejnosti na Slovensku i v Čechách.

V priebehu dramatických dní bezprostredne spojených so vstupom vojsk, do podpísania moskovského protokolu a návratu legálnych predstaviteľov ústavných a štátno-politických orgánov po ich internovaní späť do vlasti, sa aktualizovala, ako vždy v krízových obdobiach našich novodobých dejín, otázka vzájomného spolužitia Čechov a Slovákov.

Zo strany českej, ale i slovenskej národnej rady sa žiadalo verejne znovu potvrdiť fakt bratského spolunažívania. ČNR vydala svoje vyhlásenie, v ktorom sa obrátila k bratom Slovákom a Slovenskej národnej rade už hneď v prvý deň vstupu /21. 8. 1968/. Predsedníctvo Slovenskej národnej rady v čase, keď pre vytváranie politickej atmosféry rozhodujú ani nie dni, ale hodiny, odpovedalo až 24.8.1968. Vyslovilo sa za spoločný štát Čechov a Slovákov, podporu Dubčekovej politiky a za odchod vojsk.

Nasledujúci deň, 25. 8. 1968 sa v Bratislave konalo spoločné stretnutie Predsedníctva SNR a predstaviteľov Českej národnej rady. Prítomní boli aj niektorí poslanci Národného zhromaždenia. Rokovanie zástupcov ČNR a Predsedníctva SNR a vydané spoločné komuniké pomohlo rozptýliť určité obavy verejnosti /tlmočené aj prostredníctvom rozhlasu/ ohľadne pozície a postojov SNR k súčasnej vnútro politickej situácii. Oba národné orgány sa jednoznačne vyjadrili za dodržanie pojanuárovej cesty, proti okupácii ČSSR a za okamžitý odchod vojsk, prepustenie z internácie vedúcich predstaviteľov strany a štátu /Dubček, Černík, Smrkovský, Kriegel/ a za vytvorenie podmienok pre legálnu prácu predsedu ČNR Ľ. Císaňa a podpredsedu J. Špačka. Ďalej sa dohodli, že budú pracovať a postupovať tak, aby ústavný zákon o federácii bol vyhlásený k 28. 10. 1968.

7

Predsedníctvo SNR sa až na tomto spoločnom zasadnutí prvýkrát vyjadrilo o vstupe vojsk ako o okupácii, razantne sa nastolila požiadavka odchodu vojsk, návrat internovaných predstaviteľov strany a štátu, umožnenie fungovania legálnych štruktúr, ktoré uskutočňovali pojanuárovú politiku.

26. 8. 1968 Predsedníctvo SNR schválilo protestnú nótu Generálnemu konzulátu ZSSR voči obsadeniu budovy SNR a sťaženiu normálneho chodu práce. V čase normalizačného prechodnocovania dokonca aj táto nóta bola predmetom výhrad s tým, že namiesto protestnej nóty sa malo priamo rokovať s príslušným veliteľstvom vojsk.

26. 8. 1968 Predsedníctvo SNR vyslalo delegáciu na rokovanie s ČNR, prerokovalo výsledky plenárneho zasadania ÚV KSS a vyjadrilo poďakovanie pracovníkom rozhlasu a tlače za ich činnosť v týchto dramatických dňoch. Zdá sa, že prejednávanie záverov z plenárneho zasadania ÚV KSS pozitívne ovplyvnilo činnosť SNR v zmysle väčšieho zjednotenia jej postupov a postojov s postojmi prevažnej väčšiny národa. Všetky tieto skutočnosti sa neskoršie klasifikovali ako nátlak pravicovo-oportunistických síl, davovej psychózy, atď..

Vysoko pozitívne je potrebné hodnotiť úsilie SNR a jej orgánov v týchto dňoch pri zabezpečovaní normálneho chodu života. Jednotlivé rezorty vyvíjali veľké úsilie o plynulosť zásobovania obyvateľstva, fungovanie dopravy a spojov, bezporuchový výkon fabrik, závodov, normálny priebeh poľnohospodárskych prác, prípravu nového školského roku, atď.. O týchto otázkach rokovali aj 18. a 19. schôdza SNR v dňoch 28. - 29. 8. 1968.

Hlavným bodom rokovania 18. schôdze SNR, ktorá sa od krátkej schôdze k prijatiu Vyhlásenia dňa 21. 8. 1968 vlastne zišla prvýkrát, bola správa o činnosti

Predsedníctva SNR a SNR za uplynulé dni. Predstavitelia rezortov /Brenčič, Kompiš, Višňovcová, Lúčan, atď./ podávali informácie o tom, ako zabezpečovali ich fungovanie.

Schôdza SNR 28. 8. 1968 prebiehala ako druhá časť 18. schôdze SNR /prvá časť 27. 8. 1968/ a rokovanie 29. 8. 1968 ako jej 19. schôdza.

Uznesenia, výzvy a prehlásenia SNR a jej predsedníctva z augustových dní roku 1968 boli predmetom sporov i rôznych hodnotení nielen s odstupom času pri prehodnocovaní a kritike pôsobnosti inštitúcií, orgánov a zložiek nášho politického systému v čase tzv. konsolidácie a normalizácie, ale, ako sme už čiastočne konštatovali, už aj počas ich vzniku a publikovania v auguste 1968. Boli to však kritické výhrady práve opačného druhu, ako odznievali v čase tzv. normalizácie.

Činnosť SNR bola v rokoch 1968 - 1970 predmetom kriticko-analytického posudzovania z dvoch hľadísk. Po prvé, bola predmetom kritického posudzovania zo strany verejnosti a aktívnych predstaviteľov odporcov intervencie vojsk piatich štátov Varšavskej zmluvy. Napr. stanovisko CZV KSS pri SNR, stanoviská prezentované v tlači a rozhlase už bezprostredne v dňoch augusta 1968. Po druhé bola tiež predmetom kritiky z hľadiska "normalizátorov" z roku 1970 a ďalších za jej podliehanie tlaku rôznych nálad a "pravicovo-oportunistických síl". Normalizátorom v prehodnocovanom entuziazme nevyhovovali ani polovičaté a kolísavé stanoviská prehlásenia Predsedníctva SNR v prvých dňoch vstupu vojsk.

Činnosť SNR v tzv. normalizačnom, resp. konsolidačnom procese, t.j. od prvej dekády septembra 1968 do decembra 1970

Hlavnými úlohami, ktorými sa plénum a Predsedníctvo SNR zaoberali bezprostredne po dramatických a tragických udalostiach z poslednej augustovej dekády roku 1968 boli jednak intenzívne práce na príprave ústavného zákona o československej federácii, jednak zabezpečenie riadneho chodu hospodárskeho a verejného života, zásobovania, udržania poriadku, atď. na Slovensku, na území ktorého sa nachádzali cudzie intervenčné vojská.

Predsedníctvo SNR na svojej schôdzi už 3. septembra 1968 prijalo návrh tzv. krátkeho konsolidačného programu spoločenského a hospodárskeho života na Slovensku, ktorý zabezpečoval výrobu, zásobovanie, vyučovanie na školách, uvoľnil mimoriadne finančné čiastky pre najnaliehavejšie potreby, vyslal skupiny poslancov na pomoc národným výborom. Okrem toho poveril Predsedníctvo SNR rokovať s velením sovietskych vojsk na Slovensku o normalizácii, o obnovení civilnej leteckej dopravy, o uvoľnenie obsadených budov, resp. priestorov, atď..

Na schôdzi 16. septembra 1968 bolo Predsedníctvo SNR informované o bezpečnostnej situácii na Slovensku. Podľa správy bolo v priebehu augustových dní na Slovensku usmrtených 21. osôb. Zranených bolo 115 osôb. Ďalšia správa predložená v SNR 16. septembra 1968 zhrnula evidovaný stav škôd na komunikáciách, v priemyselnej i poľnohospodárskej výrobe, podávala prehľad o stave zásobovania obyvateľstva základnými životnými prostriedkami.

Uvedené správy svedčia, že vedenie SNR bolo na začiatku tzv. konsolidačného procesu vcelku dobre informované o tragických dôsledkoch intervencie i o náladách a postojoch obyvateľstva. V neskorších mesiacoch tieto skutočnosti vedome ignorovalo, čo bolo - okrem iného - veľmi necitlivé k 21 obetiam, ktoré by si teraz zaslúžili obnovenie pamätných tabúl na mieste tragédie, alebo nejaký spoločný pamätník. Je to vec nielen politickej plety, ale aj základnej etiky.

SNR i jej predsedníctvo boli v posledných štyroch mesiacoch roku 1968 plne zaujaté prípravou ústavného zákona o československej federácii a prípravou na praktickú realizáciu tohto zákona v nových štátoprávnych podmienkach, kedy úloha SNR nesporne vzrástla - podobne ako úloha všetkých centrálnych slovenských vládnych a výkonných orgánov.

Vnútoraná protirečivosť postojov k udalostiam v roku 1968 sa prejavovala v práci SNR aj v priebehu roku 1969, ešte aj po pléne ÚV KSČ v apríli 1969, kedy došlo vo vedení KSČ k výrazným osobným a tým aj politickým zmenám. Na schôdzach i v Predsedníctve SNR sa stále častejšie ozývali hlasy o nevyhnutnosti rýchlejšieho postupu tzv. normalizačného procesu, hoci sa to má diať ešte stále pod zástavou pojanuárových premien z roku 1968.

Na 3. schôdzi SNR - 27. júna 1969 vystúpil A. Dubček - ako poslanec SNR, a ako predseda Národného zhromaždenia. Okrem iného konštatoval, že "je veľkým nedostatkom ak nemáme dovŕšené mnohé zákonné normy, ktoré by naplnili zákon o federácii". Dubček tu zrejme už videl, že zákon o federatívnom štátoprávnom usporiadaní sa v politickej praxi celkom nenapíňa, čiastočne sa formalizuje a ostáva v politicko-propagandistickej polohe, resp. sa napíňa administratívno-byrokratickým riadením, čo popiera jeho

vlastnú podstatu. /To je tiež jedno z poučení pre terajšiu a budúcu prácu SNR !/ Tento stav sa v praxi prejavil aj prijatím niektorých zákonov, ktoré boli veľmi skoro buď anulované, alebo podstatne novelizované /napr. zákon o 29. auguste ako o štátnom sviatku SSR, zákon o Slovenskej akadémii vied/.

V druhej polovici roku 1969 sa tzv. normalizačný, resp. konsolidačný proces v celej čs. spoločnosti veľmi urýchlil - v priamej nadväznosti na autoritatívne uznesenia a závery plén ÚV KSČ, resp. ÚV KSS - najmä zo septembra a októbra 1969. Tento trend sa bezprostredne odrazil aj na činnosti SNR. Predsedníctvo SNR už 13. októbra 1969 uznesením č. 82 revokovalo - anulovalo tieto uznesenia - dokumenty SNR:

1. uznesenie P SNR z 23. augusta 1968, že stojí pevne za politikou KSČ reprezentovanou A. Dubčekom;

2. list P SNR z 24. augusta adresovaný ČNR;

3. závery zo spoločného zasadnutia reprezentantov SNR a ČNR z 25. augusta 1968;

4. tú časť správy zo schôdze P SNR 26. augusta 1968, ktorá prítomnosť vojsk piatich štátov Varšavskej zmluvy označuje ako protiprávne obsadenie ČSSR a tú časť, ktorá vyslovuje vďaka masovokomunikačným prostriedkom za ich činnosť po 21. auguste;

5. protestnú nótu / SNR z 26. augusta 1968 adresovanú Generálnemu konzulátu ZSSR v Bratislave vo veci obsadenia budov a štátnych a verejných orgánov.

Akási lavína "normalizačných", či "konsolidačných" opatrení na pôde SNR sa pohla najmä na plätej schôdzi SNR 1. decembra 1969. Už vo vystúpení vtedajšieho predsedu vlády P. Colotku sa veľmi ostro útočilo na tzv. antisocialistické a pravicovo-oportunistické sily, ktoré prenikli do všetkých sfér spoločnosti, do masmédií, do riadiacich štruktúr, osobitne do kultúrnej sféry - v oblasti umenia, školstva a vedy. Podľa P. Colotku treba tieto nedostatky rýchlo riešiť a "škodlivé zdroje likvidovať". Vystupujúci poslanci P. Colotku podporili, no napr. M. Chozváth vo svojom vystúpení o otázkach kultúrneho života upozornil, že "stav, aký teraz na tomto úseku vládne, treba zlepšovať nielen kádrovými opatreniami, ale aj výstavbou škôl", či inými pozitívnymi a konštruktívnymi opatreniami.

Na schôdzi SNR 1. decembra 1969 informoval predseda O. Klokoč poslancov o revokovaní dokumentov P SNR z 13. októbra a zároveň navrhol, aby plénum revokovalo-anulovalo nasledovné uznesenia SNR:

1. vyhlásenie SNR z 21. augusta 1968;
2. prevolanie SNR k slovenskému ľudu z 29. augusta 1968;
3. uznesenie SNR z 29. augusta 1968 o činnosti SNR od 21. do 27. augusta 1968.

K problému revokovania dokumentov sa rozprúdila pomerne široká diskusia, v ktorej vystúpili: Chudík, Lúčan, Belovický, Adam, Štencl, Fábry, Ferencčí, Prečúch, Jonáš, Hagara. Všetci súhlasili s anulovaním zmienených dokumentov, no niektorí kategoricky žiadali, aby sa konkrétne označili autori revokovaných uznesení a dokumentov.

Viaceri poslanci považovali na nedostatočné iba revokovať inkriminované dokumenty a žiadali, aby k tomu SNR zaujala širšie stanovisko. Preto bola utvorená komisia /Hagarc, Lúčan, Chudík, Janečková, Ferencei/, ktorá ešte počas 5. schôdze SNR /1. decembra 1969/ predložila plénu na schválenie osobitný dokument, v ktorom sa konštatovalo, že SNR v dňoch 21. - 29. augusta 1968 pod vplyvom celkovej politickej situácie a niektorých poslancov stojacich na pozíciách pravicového oportunizmu, prijala politicky nesprávne uznesenia a vyhlásenia odporujúce záujmom slovenského národa a všetkého pracujúceho ľudu, marxizmu-leninizmu a proletárskeho internacionalizmu.

Komisia navrhla, aby SNR prijala stanovisko, že na "základe pravdivého poznania vývoja politickej situácie v ČSSR v roku 1968 považuje vstup vojsk piatich štátov Varšavskej zmluvy za akt bratskej internacionálnej pomoci nášmu ľudu v boji proti vnútorným a zahraničným kontrarevolučným silám".

Rezolúcia zároveň ocenila postoje tých poslancov /opäť nie je nikto konkrétne menovaný/, čo ostali aj v roku 1968 na pozíciách marxizmu-leninizmu a proletárskeho internacionalizmu, za čo vraj boli osočovaní, napádani a prenasledovaní. Záverom rezolúcia uložila P SNR "uskutočniť analýzu činnosti SNR v rokoch 1968 - 1969 a jej výkonných orgánov" a predložiť ju plénu SNR do konca februára 1970.

Takto koncipovanú rezolúciu osobitnej komisie odhlasovala schôdza SNR jednomyselne -- teda aj tí poslanci, ktorých sa ostrá kritika - zatiaľ anonymne - týkala.

V decembri sa začala už aj sória hromadného vzdávania sa funkcie poslanca SNR, resp. administratívneho odvolávania poslancov, čo sa robilo na návrh Predsedníctva

Národného frontu pod zámienkou, že odvolaní poslanci "svojou činnosťou narušili politiku Národného frontu". Za hlavný dôvod odvolania, resp. abdikácie jednotlivých poslancov treba pokladať priamy nátlak príslušných orgánov KSČ, čo sa zvlášť prejavilo v rámci výsledkov stranických previerok v roku 1970.

Tzv. konsolidačný proces v rámci SNR pokračoval aj v roku 1970. Na schôdzi SNR i Predsedníctve SNR sa veľmi ostro kritizoval vnútropolitický vývoj v roku 1968 ako kontrarevolúcia, odsudzovali sa politické postoje A. Dubčeka i ďalších protagonistov tohto vývoja, ostro sa kritizovali aj odvolaní, či abdikovaní poslanci SNR. Táto kritika bola priamo úmerná a priamo adresná výsledkom stranických previerok v rámci KSČ. Najostrejšie útoky boli proti ekonomickej reforme a potom proti situácii na kultúrnom fronte - osobitne v umeleckej a vedeckej sfére.

Na základe už spomínanej rezolúcie schôdze SNR z 1. decembra 1969 bolo Predsedníctvo SNR povinné vypracovať analýzu o činnosti SNR v rokoch 1968 - 1969. Prvý variant tejto analýzy bol aj spracovaný a rokoval o ňom Klub poslancov - členov SNR 27. apríla 1970. Poslanecký klub komunistov však predloženú analýzu odmietol ako nedostatočnú a neodporučil ju ani na prerokovanie na schôdzi SNR. Takýto postup úplne korešpondoval s priebehom stranických previerok a so stále sa stupňujúcou kritikou na obrodňý proces v roku 1968.

Do tzv. konsolidačného procesu v rámci SNR priamo zasahovalo Predsedníctvo ÚV KSS, ktoré 16. júna 1970 vymenovalo z poslancov SNR osobitnú komisiu pre komplexnú analýzu činnosti SNR v rokoch 1968 - 1969. Komisia hodnotila činnosť SNR - ako to priznal jej spravodajca Déneš na 11. schôdzi SNR 28. decembra 1970 - v zmysle záverov uznesení ÚV KSČ, resp. ÚV KSS v decembri 1970,

kedy sa na týchto orgánoch prijal jednoznačne autoritatívny a zaväzujúci dokument - známe Poučenie z krízového vývoja v strane a spoločnosti po XIII. zjazde KSČ.

Posledná korektúra dokumentu - analýzy činnosti SNR v rokoch 1968 - 1969 sa urobila na zasadnutí Predsedníctva SNR 14. decembra 1970. Tu sa robili niektoré štylizračné úpravy dokumentu, no aj sa voľnejšie diskutovalo a vyslovovali sa názory, ktoré sa do textu dokumentu nedostali. Vlastná analýza činnosti SNR je dokument v rozsahu 39 rukou písaných strán. Slovenskej národnej rade bol predložený na jej 11. schôdzi 28. decembra 1970. Správa je síce rozsiahla, ale vcelku málo vecná a konkrétna. Vcelku pozitívne hodnotí - až na malé výnimky - činnosť SNR od januára do 20. augusta 1968, kde vyzdvihuje jej konštruktívne zákonodarné kroky a odolávanie voči tlaku "pravicovo-oportunistických síl". Veľmi kritická je voči práci CZV KSS pri SNR, ktorý už pred augustom, no aj počas dramatických augustových dní robil vraj pod vplyvom J. Zraka /vtedy tajomníka MV KSS v Bratislave/ hrubý nátlak na poslancov a funkcionárov SNR.

Analýza odmietla dokumenty, ktoré SNR a Predsedníctvo SNR prijali v dňoch 21. - 29. augusta 1968 a ktoré boli koncom roku 1969 revokované, anulované. Zároveň však poukázala na fakt, že marxisticko-leninské sily zmierňovali protisovietske a protinacionalistické znenie týchto dokumentov, vyzývali ku konštruktívnej normalizácii a k pokoju v rozjatrenej politickej atmosfére.

Na ospravedlnenie prijatia inkriminovaných dokumentov analýza uviedla, že bez nich by sa bola dostala SNR a Predsedníctvo SNR vo vtedajších pomeroch do úplnej spoločenskej a politickej izolácie. Nemožno však akceptovať ďalší názor z analýzy, že ideovopolitická

diferenciácia v SNR sa už v auguste veľmi výrazne prejavila a že marxisticko-leninské, komunistickej myšlienke verné sily, ktoré hlasovali za inkriminované dokumenty, to "robili s vnútornou výhradou".

Hlavná vina za prijatie kritizovaných dokumentov sa v analýze zvažuje na poslancov Brenčiča, Zraka, Ďurišová, Ťažkého, ako aj na tlak vonkajších pomerov.

Obdobie činnosti SNR po auguste 1968 hodnotí analýza ako veľmi pozitívne, lebo vraj v nej už jednoznačne prevládli konsolidačné tendencie a jej politiku rozhodujúcou mierou ovplyvňovali "zdravé" marxisticko-leninské sily. Analýza to dokazuje na zákonodarnej práci SNR - najmä vo vzťahu k príprave federatívneho zákona, na konsolidačnej činnosti SNR, na budovaní orgánov Slovenskej socialistickej republiky po 1. januári 1969, na jej postojoch k tzv. deštruktívnym spoločenským prejavom /pri príležitosti 50. výročia vzniku republiky, 51. výročia VOSR, 1. výročia augustových udalostí, atď./. Analýza potvrdila jednoznačnú podporu "konsolidačnej" politiky KSČ a jej nového vedenia, ustanoveného v apríli 1969.

Dokument hodnotiaci činnosť SNR v rokoch 1968 - 1969 bol 28. decembra 1970 poslancami SNR jednohlasne prijatý a tým sa jednak uzavrelo jedno obdobie činnosti vrcholného zákonodarného orgánu, jednak sa s ním vo veľkej miere naznačoval ďalší vývoj, ktorým SNR prechádzala temer dve desaťročia.

x x x

**B. Návrh na revokáciu, resp. anuláciu revokácií
uznesení SNR a jej orgánov v rokoch 1968 - 1970**

1. Vyhlásenie Predsedníctva SNR - ráno 21. augusta 1968
2. Vyhlásenie SNR - 21. augusta 1968
3. Uznesenie Predsedníctva SNR - 22. augusta 1968
4. Vyhlásenie Predsedníctva SNR - 23. augusta 1968
5. Vyhlásenie Predsedníctva SNR - 23. augusta 1968
6. Uznesenie Predsedníctva SNR - 24. augusta 1968
7. Výzva k ČNR - 24. augusta 1968
8. Uznesenie SNR o organizácii riadenia spoločnosti - 24. augusta 1968
9. Komuniké zo spoločného zasadania SNR a zástupcov ČNR - 25. augusta 1968
10. Protestná nóta P SNR Generálnemu konzulátu ZSSR - 26. augusta 1968
11. Správa zo schôdzo P SNR - 26. augusta 1968
12. Prevolanie SNR k občanom - 29. augusta 1968
13. Správa o činnosti SNR od 21. - 27. augusta 1968
/O. Klokoč/

14. Správa SNR o revokácii dokumentov -- 10. 12. 1970
/pripojené dokumenty zo schôdze SNR dňa 1. 12. 1969/

C. Návrh na spoločensko-politickú rehabilitáciu
poslancov SNR zbavených poslaneckých mandátov
----- v rokoch 1969 - 1970 -----

1. B a r b í r e k František, narodený 19.1.1927
vzdal sa 8.3.1971
adresa: 811 04 Bratislava,
Podhorského 3
2. B e l a n Rudolf, narodený 8.10.1937
vzdal sa 28.4.1970
adresa: 851 04 Bratislava
Gwerkovej 21
tel.: 813 219
3. B r e n ě i ě Štefan, narodený 14.7.1920
požiadal o uvoľnenie 22.12.1969
adresa: 841 03 Bratislava
Heyrovského 13
tel.: 368 374
4. D o b o s Ladislav, narodený 28.10.1930
zbavený poslaneckého mandátu 8.7.1971
adresa: 821 06 Bratislava
Parcelná 12
tel.: 248 915
5. D u b e ň Baltazár, narodený 6.1.1937
vzdal sa 28.4.1970
adresa: 831 03 Bratislava
Roboľnícka 8
tel.: 626 36

6. **D u b ě k** Alexander, narodený 27.11.1921
zbavený poslaneckého mandátu 28.4.1970
adresa: 811 04 Bratislava
Mišíkova 31
7. **Ď u r i š o v á** Irena, narodená 26.3.1918
požiadala o uvoľnenie 22.12.1969
adresa: 811 07 Bratislava
Steinerova 1
tel.: 687 41
8. **F a l ě a n** Samuel, narodený 22.2.1920
vzdal sa 28.4.1970
adresa: 811 04 Bratislava
Urbánkova 6
tel.: 458 713
9. **G a c í k** František, Ing., narodený 13.5.1934
požiadal o uvoľnenie 28.12.1970
adresa: 040 00 Košice
ul. Hoženy Nemcovej 1
tel.: byt: 557 25; prac.: 246 17
10. **G a j d o š** Ernest, narodený 21.3.1921
požiadal o uvoľnenie 22.12.1969
adresa: 821 09 Bratislava
Martinčekova 12
tel.: 608 236
11. **H a t a l a** Vojtech, narodený 17.4.1930
požiadal o uvoľnenie 22.12.1969
/zomrel/
12. **H a v i a r** Vladimír, narodený 18.10.1911
vzdal sa 28.4.1970
adresa: 811 04 Bratislava
Bohúňova 10
tel.: 375 393

13. H á r e n ě á r Robert, narodený 10.2.1931
požiadal o uvoľnenie 1.12.1969
adresa: 831 07 Bratislava
Riazanská 79
tel.: 636 77
14. H o r v á t h Vincent, narodený 21.4.1932
vzdal sa 28.12.1970
adresa: Komárno,
Zlievateľská 2280/12
15. K a r c o l Jozef, narodený 16.12.1932
vzdal sa 28.4.1970
adresa: 040 01 Košice
Obchodná 4
16. K a ě i ě k o v á Jolana, narodená 23.10.1929
vzdala sa 8.3.1971
adresa: 811 07 Bratislava
nám. M. Benku 24
17. K o ě t ú ch Hvezdoň, narodený 31.3.1929
požiadal o uvoľnenie 22.12.1969
adresa: 811 02 Bratislava
Fučíkova 7
18. K o z á r Ľudovít, narodený 2.10.1923
požiadal o uvoľnenie 22.12.1969
adresa: 821 01 Bratislava
Muškátova 4
tel.: 229 430
19. M a c h a t a Augustín, narodený 12.9.1937
vzdal sa 27.11.1970
adresa: 971 01 Prievidza
ul. Stavbárov 55/5

- 23 -

20. P a v l e n d a Viktor, narodený 23.1.1928
vzdal sa 28.4.1970
adresa: 811 04 Bratislava
Sokolská 6
21. P i a t n i c a Imrich, narodený 24.10.1929
zbavený poslaneckého mandátu
22.12.1969
/zomrel/
22. P i t t n e r Ladislav, narodený 4.9.1924
zbavený poslaneckého mandátu
22.12.1969
adresa: 841 02 Bratislava
Ožvoldíkova 3
23. P o l á k Ervín, narodený 22.7.1906
požiadal o uvoľnenie 22.12.1969
/zomrel/
24. R u m a n Július, narodený 31.8.1912
požiadal o uvoľnenie 1.12.1969
/zomrel/
25. S á d o v s k ý Štefan, narodený 13.10.1920
vzdal sa 8.3.1971
/zomrel/
26. S e d l á k o v á Emília, narodená 13.12.1926
požiadala o uvoľnenie 22.12.1969
adresa: 831 01 Bratislava
Rozvodová 23
27. S l o b o d a František, narodený 27.12.1916
vzdal sa 28.12.1970
adresa: Bratislava,
Dohnányho 1

28. **S z a b ó** Rozsö, JUDr., narodený 20.5.1929
vzdal sa 8.7.1971
adresa: 811 03 Bratislava
Lubinská 6
tel.: 314 802
29. **Š t ú r** Svetozár, narodený 26.8.1929
pozbavený poslaneckého mandátu
28.4.1970
adresa: 811 02 Bratislava
Štúrova 10
tel.: 568 04
30. **Š k o v r á n** Ján, narodený 4.12.1941
požiadal o uvoľnenie
22.12.1969
/zomrel/
31. **Ľ a Ź k ý** Anton, narodený 3.12.1921
pozbavený poslaneckého mandátu
28.4.1970
adresa: 821 01 Bratislava
Astrová 6
tel.: 228 448
32. **U h e r** Ján, narodený 7.6.1928
vzdal sa 28.4.1970
adresa: 811 03 Bratislava
Hummelova 23
tel.: 315 944
33. **V a š o č k a** Felix, narodený 13.1.1915
uvoľnený z funkcie poslanca
3.12.1970
adresa: 811 03 Bratislava
Tvarožkova 6
tel.: 315 673

34. V l a s á k o v á Ľubica, narodená 21.2.1933
požiadala o uvoľnenie 22.12.1969
adresa: 831 03 Bratislava
Kukučínova 10
tel.: 604 36

35. Z r a k Jozef, narodený 19.7.1929
vzdal sa 28.4.1970
adresa: 831 02 Bratislava
Fehr. víťazstva 35 /Račianska/
tel.: 461 00

Z Á V E R :

K hodnoteniu činnosti SNR v rokoch 1968 - 1970 sa nevraciamе samoučelne. Dvadsaťročnó obdobie vo vývoji spoločnosti /1970 - 1990/ a jeho negatíva nás nabádajú k analyticko-historickému pohľadu na celú etapu tzv. normalizácie a reálneho socializmu. Proces súčasnej obrody českej a slovenskej spoločnosti po 17.11.1989 posúva do popredia kritériá demokracie, humanity, ekonomickej prosperity, národnej a štátnej suverenity ako prvoradé a východiskové.

Súčasťou týchto prístupov je aj obnova historickej reality rokov 1968 - 1970 v ich rozporuplnosti, bez ideologických deformácií, ktoré boli v rozpore so skutočnými a manifestovanými postojmi národov a národností Československa k obrodnému procesu po januári 1968 a k intervencii vojsk 5-tich štátov Varšavskej zmluvy. V tomto kontexte sa zamýšľame aj nad činnosťou SNR a jej orgánov v uvedenom dramatickom období, ktoré ovplyvnilo vývoj v Československu v posledných desaťročiach XX. storočia. K

roálnemu zhodnoteniu rokov 1968 - 1970 sa postupne vytvárajú aj žiadúce demokratické podmienky a ovzdušie v domácich i medzinárodných reláciách. Tak napr. v oficiálnom stanovisku, ktoré bolo prezentované na stretnutí v decembri 1989 predstavitelia piatich štátov Varšavskej zmluvy o auguste 1968 prehlásili, že vstup vojsk ich štátov "do Československa v roku 1968 znamenal zasahovanie do vnútorných záležitostí zvrchovaného Československa a musí byť odsúdený".

Predpokladáme, že podrobná analýza činnosti SNR v rokoch 1968 - 1970 bude v najbližšom období ešte predmetom ďalšieho skúmania napr. aj v rámci komisií historikov, ktoré sú ustanovené pre zhodnotenie týchto rokov. Pri Federálnej vláde bola komisia ustanovená 3.12.1989. Komisia historikov v rámci vlády SSR bola ustanovená 24.1.1990.

Na súčasnom stupni poznania z výsledkov práce komisie vyplývajú tieto námety a odporúčania:

1. V plnom rozsahu zrušil neopodstatnené a nepravdivé prehodnocovanie činnosti SNR v správe "Hodnotenie činnosti SNR v rokoch 1969 - 1970 z 10.12.1970" /prezokovaná a schválená na pléne SNR 28.12.1970/; ako aj anulovať revokáciu uznesení, resp. ich častí a síce P SNR č. 82 z 13.10.1969 a SNR z 1.12.1969.

2. Plne obnovil a potvrdil historickú platnosť dokumentov a stanovísk, ktoré SNR a jej orgány v období 21.8. - 28.8.1968 roálne prijali a schválili. /Zoznam uznesení: viď strana 19./

3. Plne spoločensky rehabilitoval poslancov SNR, ktorí na základe vykonštruovaných obvinení a podľa kritérií tzv. normalizačného obdobia boli v rozpore s

reálnou pravdou a skutočnosťou pozbavení poslaneckej funkcie, resp. prinútení vzdať sa funkcie poslanca SNR. Vysloviť im hlbokú úctu za ich statočné občianske postoje.

4. V prípade, že neoprávnený postih za postoje v rokoch 1968 - 1970 sa uplatnil aj voči zamestnancom orgánov a aparátu SNR, vytvoriť rehabilitačnú komisiu, resp. inou formou zabezpečiť odstránenie skrivoslivostí.

5. Odporučiť Predsedníctvu SNR, resp. iným zložkám, aby prejavili spoločenskú iniciatívu, premysleli a navrhli formy, prostriedky a spôsoby, ako zakotviť v pamäti národa a pre budúce pokolenie historickú realitu a pravdu o roku 1968, /napr. pamätníky, memoriálne dosky, študentská nadácia, názvy ulíc, atď./ ktorý, ako je to s odstupom času stále zreteľnejšie, predstavuje výrazný medzník v novodobých dejinách Čechov a Slovákov a vstupuje do našej prítomnosti, napriek dočasne prerušenej línii kontinuity zápasov za demokraciu a humanizmus.

Vychádzajúc zo skúseností rokov 1968 - 1970 a v nadväznosti na súčasnosť sa žiada konštatovať, že Slovenská národná rada ako predstaviteľka vôle ľudu, v celej svojej činnosti sa musí o túto vôľu jednoznačne opierať a tľmočiť ju. Predpokladom úspešnej činnosti jediného zákonodarného a najvyššieho zastupiteľského orgánu na Slovensku je vysoká morálna hodnota zástupcov ľudu, nepodliebanie konjunktúre dňa a parciálnym zisťným politickým záujmom.

Závažné nedostatky v činnosti SNR v rokoch 1968 - 1970 /ale i v rokoch po nich nasledujúcich/ vyplývali z jej celkového postavenia v politickom systéme. Nedôstojná úloha prevodovej páky jednej politickej strany v administratívno-direktívnom systéme riadenia krajiny neumožňovala SNR plne rozvinúť jej autentickú zákonodarnú i kontrolnú funkciu.

Pochopenie zložitých, dnes už historických skúseností z činnosti SNR v hodnotenom období, je tiež jedným z predpokladov jej úspešnej práce v demokratickej a pluralitnej spoločnosti.